

بررسی وضعیت مسلمانان در روسیه در گفت‌وگو
با رایزن فرهنگی ایران در این کشور:

ثبت ۷۰۰۰ مسجد در فدراسیون روسیه

امروزه با وجود رشد و ارتقای سطح ایمان مردم در کشورهای مختلف بر آن شددیم تا وضعیت مسلمانان در کشورهای مختلف را بررسی کنیم. در همین راستا به گفت‌وگو با رایزن فرهنگی ترکمان رایزن فرهنگی ایران در کشور روسیه پرداختیم تا از اوضاع مسلمانان در این کشور بیشتر مطلع شویم.

ایرانهایی ترکمان معتقد است که الگوی اسلام برای مردم روسیه، اسلام عرستان و وهابیت نیست و مسلمانان و دولت از چنین الگویی بهره‌مندی نمی‌کنند و اساساً خصوصیت و ساختار بین فتنه فرهنگی نمی‌تواند بدین وهابیت باشد زیرا وهابیت افراطی گرا و با ظلم همراه است و نمی‌تواند رشدی در بین مردم داشته باشد بنابراین، این نکته یک فرصت است برای ما که با ارائه اسلامی که در ایران مورد توجه قرار گرفته خود را در مرکز این الگو قرار دهیم.

اسلام در روسیه

وی در ادامه با اشاره به قدمت اسلام در کشور روسیه گفت: اسلام در روسیه ۱۴۰۰ سال سابقه دارد پیشینه ورود اسلام به روسیه به قرن ۸ قمری بازمی‌گردد. اسلام از قفقاز شمالی و جنوبی و از طریق ایران به روسیه وارد شد و در واقع ایرانیان سبب شدند تا اسلام به روسیه وارد شود. اسلام هم به قفقاز و هم به آسیای مرکزی که جزئی از قلمرو شوروی سابق بود از طریق ایران وارد شد. به طور مثال در کشور ترکمنستان در شهر مرو مرکز عقیده اقمی وجود دارد که یکی از فرستادگان پیامبر بوده که برای تبلیغ دین اسلام از مسیر ایران به آنجا وارد شده بود. در زمان فروپاشی روسیه کل جمعیت ۱۵۶ میلیون بوده که به این تعداد ۸ میلیون مهاجر هم اضافه شد و از ۱۶۴ میلیون جمعیت ۱۲ میلیون نفر مسلمان بودند اما امروز بیش از ۳۰ میلیون مسلمان در روسیه وجود دارد و با توجه به اینکه جمعیت روسیه رویه کاهش است و از ۱۶۴ میلیون نفر به ۱۴۰ میلیون نفر کاهش پیدا کرده اما تعداد مسلمانان روز به روز رویه افزایش است. نکته جالب دیگر آنکه قرآن برای نخستین بار در سال ۱۸۰۱ در قازان چاپ و منتشر شد.

بیشترین تعداد مسلمانان روسیه در قوم تاتارها

رایزن فرهنگی ایران با اشاره به اینکه تاتارها بیشترین تعداد مسلمانان را در قومیت‌های روسیه دارا می‌باشند گفت: تاتارها با بیش از ۵ میلیون مسلمان در بین قومیت‌های روسیه رتبه اول از نظر تعداد مسلمانان را دارا می‌باشند. در منطقه «پاولوویه» (سواحل رودخانه ولگا) اسلام تقریباً صد سال جلوتر از گرایش روسیه به شاخه ارتدکس مسیحیت به‌عنوان مذهب رسمی، وجود داشته است؛ در حال حاضر اسلام از لحاظ تعداد پیروان، دومین مذهب رسمی روسیه به‌شمار می‌آید.

در سال‌های اخیر تعداد مسلمانان روسیه رویه افزایش بوده است

وی در ادامه افزود: در زمانی که عهدنامه ترکمنچای امضا و آذربایجان از ایران جدا شد، یک قفل تاریخی در مسیر

به وجود آمد و در آذربایجان بسیاری رشد کرد به نام «پلوروج» به معنای جدایی و با این نام اشعار بسیاری سروده و مجلات بسیاری نیز منتشر شد که نشان‌دهنده پراختی مردم از این جدایی بود، اما امروز با نگاهی به رشد اسلام در این منطقه و سائتوجه به این نکته که روسیه با ۱۴۰ میلیون جمعیت در سازمان کنفرانس اسلامی عضویت دارد اما کشوری مانند هند با داشتن ۲۰۰ میلیون مسلمان در این سازمان عضو نیست و این که نمایان مسلمانان روسیه بومی این کشور هستند و به عنوان شهروند درجه یک محسوب می‌شوند این مسئله را مطرح می‌کند که شاید اگر این جدایی اتفاق نمی‌افتاد با چنین رشدی رویه رو نبودیم.

قدیمی‌ترین مسجد روسیه در شهر دریند

ایرانهایی ترکمان ادامه داد: در جمهوری داقستان که یکی از جمهوری‌های مسلمان‌نشین قفقاز شمالی در قلمرو روسیه است شهری بسیار قدیمی به نام دریند وجود دارد که در این شهر مسجدهای به نام «جمعه» وجود دارد که در زمان امام محمد باقر (ع) ساخته شده است. به طور کلی در جمهوری داقستان ۱۴۰ مسجد وجود دارد و در کنار آنها تنها یک کلیسا و مسجد جمعه قدیمی‌ترین آنهاست. به طور رسمی در کشور روسیه تا سال ۲۰۰۰ میلادی در قلمرو فدراسیون روسیه ۴۷۵۰ مسجد ثبت شده، اما در حقیقت تعداد آنها بسیار است. در قفقاز شمالی نیز چنین وضعیتی مشاهده می‌شود. در تاتارستان طی ۱۰ سال اخیر تعداد مساجد از مرز هزار فراتر رفته است. در پایتخت روسیه که در آن بیش از یک میلیون مسلمان زندگی می‌کنند، ۵ مسجد وجود دارد. طبق آرزوهای کارشناسان روسی، می‌توان گفت حداقل ۷۰۰۰ مسجد در فدراسیون روسیه وجود دارد.

برای ۲۰ هزار مسلمان شهر سوچی مسجدهای وجود ندارد

وی در ادامه گفت: در زمان شوروی پس از انقلاب روسیه وضعیت مسلمانان به طور کلی تغییر کرد از سال ۱۹۲۷ مبارزه قاطعانه با دین شروع شد. در سراسر کشور مدارس دینی تعطیل شدند، اصل تربیت غیردینی کودکان، اساس برنامه‌های آموزشی مدارس را تشکیل داد. همه سازمان‌های مذهبی مسلمانان در آستانه ویرانی و امحاء از روی صفحه روزگار قرار گرفتند و دولت کم‌کم شروع به تخریب مساجد و کلیساها کرد. در اکتبر ۱۹۱۷ در روسیه تعداد ۳۰ هزار مسجد وجود داشت که در ۱۹۴۸ به ۴۱۶ مسجد کاهش یافت. بعدها در سال ۱۹۶۸ با وجود این که تنها ۳۱۱ مسجد ثبت شده بود، هزاران مسجد بدون آن که ثبت شوند، فعالیت می‌کردند. پس از تخریب، مساجد و کلیساها به مراکز ورزشی و تفریحی تبدیل شد. بعد از فروپاشی حکومت کمونیستی، در تعاملی که با دولت روسیه انجام شد، مسلمانان و مسیحیان توانستند بسیاری از این مراکز را باز پس بگیرند. به طور مثال در داقستان مسجدهای وجود داشت که در دوره ۷۰ ساله کمونیستی به ورزشگاه، تئاتر

کالج آموزش عالی اسلامی در مسکو نام برد که سال ۱۹۹۴ تأسیس شده است. این کالج توسط وزارت دادگستری روسیه فدرال ثبت شده و از گواهی آموزش تخصصی برای فعالیت‌های دینی برخوردار است. مدت تحصیل در این محل ۴ سال است. فارغ‌التحصیلان دینیم تحصیلات عالی دینی دریافت کرده و از یک تخصص برخوردار می‌شوند. اسام خطیب، امام، استاد اصول اسلامی، برنامه آموزش شامل مباحث موضوع اصلی درسی می‌شود. دینی، قرآن، تفسیر قرآن، آداب قرآنی، احادیث، تاریخ اسلام، زندگی فرستاده خداوند، قرآن شناسی، جزئیات اسلامی، دروس عمومی تاریخ شرق، تاریخ قوم ترک، تاریخ قرون وسطی، فلسفه فلسفه اسلام، اصول تربیتی و روانی، علوم تربیتی مسلمانان حقوق و دولت، دین و سیاست، تئوری حقوق مسلمانان زبان عربی، انگلیسی، تاتاری، تاریخ زبان تاتاری، زبان ترکی در این کالج روحانیون مسلمان مسکو، اساتید دانشگاه آذربایجان و آفریقا وابسته به دانشگاه دولتی مسکو، اساتید دانشگاه دولتی ملل، دانشگاه علوم تربیتی مسکو، دانشگاه نظامی و اسناداتی از ترکیه، مصر، سوریه، هند و سایر کشورهای تدریس می‌کنند. کتاب‌های آموزشی و کمک آموزشی برای موضوعات دینی سه زبان عربی و تاتاری است. کتاب‌های موضوعات غیر دینی بیشتر به همان زبانی تهیه می‌شود که در دانشکده‌های معمول غیر دینی استفاده می‌شود. در کتابخانه کالج ۶۵۰۰ کتاب به زبان های روسی، عربی، تاتاری، انگلیسی و فارسی یافت می‌شود. از اواخر سال‌های ۸۰ در روسیه مدارسی وابسته به مساجد تأسیس شد که علاقه‌مندان می‌توانستند اصول اسلامی و وظائف مسلمانان را در آنجا آموزش ببینند. به عنوان مثال در مسجد جامع مسکو، چنین ساختاری از سال ۱۹۸۹ ساخته شده است. ما باید به درستی متوجه شویم که امروز مسئله روشنفکری از جایگاهی بسیار مهمی برخوردار است، چراکه از همین جا می‌توانیم اعتقاد به خداوند را در قلب مردم وارد کنیم. می‌توانیم که مردم بتوانند آنچه می‌خوانند، می‌شنوند و می‌بینند را با آنچه که واقعیت است تطبیق دهند، این مسئله باعث می‌شود آنان دوباره به همان محل بازگردند.

افزایش چاپ و نشر آثار اسلامی

ابراهیمی ترکمان گفت: در روسیه روز به روز گرایش به مسائل اسلامی بیشتر می‌شود. امروزه با برپایی جشنواره‌های فیلم اسلامی، شبکه خبر اسلامی که ساعتی از روز را به بخش برنامه‌های اسلامی می‌پردازد، چاپ روزنامه‌ها، مجلات اسلامی و اخیراً هم با کمک رایتی فرهنگی سازمان باخگویی به سؤالات شرعی راه‌اندازی شده که اینها هم نشانه توجه مسلمانان و رشد اسلام در این کشور است. به طور مثال در ۱۰ سال گذشته در این کشور چیزی به نام «حلال» وجود نداشت اما امروز برای نمایشگاه‌های حلال فیلم‌های حلال، خوراکی‌های حلال و حتی نمایشگاه لباس اسلامی می‌توان این نکته را ثابت کرد.

امروزه با برپایی جشنواره‌های فیلم اسلامی، شبکه خبر اسلامی که ساعتی از روز را به بخش برنامه‌های اسلامی می‌پردازد، چاپ روزنامه‌ها و مجلات اسلامی و اخیراً هم با کمک رایتی فرهنگی سازمان باخگویی به سؤالات شرعی راه‌اندازی شده که اینها همه نشانه توجه مسلمانان و رشد اسلام در این کشور است

است و نشان دهنده این می‌باشد که جوانان به اسلام گرایش بیشتری دارند. برخلاف مسیحیت ارتدکس، که در کلیساها شاهد حضور افراد مسن هستیم در مساجد حضور گرم جوانان این مسئله را اثبات می‌کند. از دیگر امتیازات مسلمانان در روسیه می‌توان به بومی بودن مسلمانان در این کشور اشاره کرد و این که تمامی آنها به عنوان شهروند درجه یک از تمامی امکانات بهره‌مند هستند.

بزرگترین و مهم‌ترین چالش مسلمانان روسیه

وی در ادامه بزرگترین چالش مسلمانان را مشکل آموزشی اعلام کرد و گفت: برخلاف مسیحیت که یکی از بزرگترین چالش‌های بی‌والتشخیص مشکل باور است، مسلمانان در این مورد مشکلی ندارند زیرا مسیحیت نمی‌تواند باورهای ارتدکس را بپذیرد، بیشتر دعاها به زبان قابل فهمی برای آنان ترجمه نشده است، تشریفات زیادی برای خواندن دعا و ارتباط برقرار کردن با خدا دارند و بیشتر به صورت یک مراسم و وظیفه است ولی مسلمانان در حوزه باور بدون مشکل هستند. اما در حوزه دانشی یا مشکل اساسی روسیه رو هستند چراکه ۷۰ سال از بازگشت مطالعات قرآن و روایات و مسائل علمی و دینی بی بهره بودند و این نخستین مسئله مسلمانان در کشور روسیه است. در حال حاضر مسلمانان مطالعه و تلاش بسیاری دارند تا بتوانند اطلاعات خود را افزایش دهند و از نظر مسائل علمی و دانشی رشد داشته باشند. به عنوان نمونه می‌توان از

تبدیل شده بود و بعد از فروپاشی، شیعیان این مرکز را به کاربری اولیه خود بازگرداندند. در زمانی که مشغول ترمیم قیله بودند با بحرانی روبه‌رو می‌شوند که کتیبه‌هایی روی آن موجود بود که نام دو برادر «شیخ لطف‌الله» و «شیخ اسدالله» خامنه‌ای روی آن تراشیده شده بود که پس از بازسازی این مسجد را خامنه‌ای نامگذاری کردند. در مسکو به طور کلی پنج مسجد وجود دارد. یکی از این مساجد به عنوان مسجد جامع در حال ساخت است که بیش از ۱۵ هزار نفر گنجایش دارد و این به دلیل کثرت مسلمانان است و به عنوان مثال در روز عید قربان بیش از یکصد هزار مسلمان در پایتخت مسکو نماز عید را بخا آوردند.

مجمع مفتی‌ها

ابراهیمی ترکمان با اشاره به شورای حل مشکلات مردم روسیه گفت: شورای با نام شورای مفتیان در روسیه وجود دارد (در ماه ژوئن سال ۱۹۹۶ تأسیس شده) که مشکل از ۱۱ مفتی از ۱۱ منطقه روسیه است. در کنار هر مسجدی ساختاری جامع مشغول فعالیت می‌باشد، یعنی مجمعی که کمیته‌ی مشکل از سه نفر را برای حل مسائل مختلفی از جمله مسائل مالی انتخاب می‌کند؛ امامان خطیب مساجد از سوی مفتی اداره دینی تعیین می‌شوند و به عنوان رهبر و جابجگویی فعالیت‌های مختلف و از جمله فعالیت‌های مالی مسجد می‌باشد؛ در خاک روسیه در حدود ۴۰ اداره دینی مسلمانان فعالیت دارند که اداره دینی مسلمانان در بخش اروپایی روسیه با نفوذترین آنها است.

امتیازات بزرگ مسلمانان روسیه

وی در ادامه یکی از امتیازات بزرگ مسلمانان را جوایزی اعلام کرد و گفت: در حال حاضر در روسیه جوایزی بسیار زیاد است و این در واقع یک امتیاز بزرگ

مسجد قل شریف یکی از مساجد اصلی و بزرگ قرون وسطی در قازان است که در سده ۱۶ میلادی ساخته شد. این مسجد با کتابخانه عتی خود باعث طراقت، زیبایی و تزیین پایتخت خان‌های قازان و مرکز آموزش مذهبی گسترش علوم در قسمت مرکز روسیه در سده ۱۶ میلادی بود. این مسجد به افتخار آخرین امام جماعت خود «سید قل شریف» یکی از رجال سرشناس مذهبی، عالم شاعر و سیاستمدار و از فرماندهان دفاعی شهر قازان، که در این مسجد خدمت می‌کرد و در طول اشغال این شهر کشته شد تغییر نام داد. معماری مسجد ۴ طبقه‌ای قل شریف، یک طبقه را به بیابش و یک طبقه را به موزه اسلامی خود اختصاص داده است. در ۲۱ فوریه سال ۱۹۹۶ به درخواست مینیمتر شامیف رئیس جمهور تاتارستان بازسازی مسجد آغاز شد و در ژوئیه سال ۲۰۰۵ در دوره جشن‌های هزاره قازان رسماً افتتاح شد. اقامه نماز جمعه در این مسجد یکی از مهم‌ترین و بزرگترین رویدادهای پایتخت تاتارستان محسوب می‌شود.